

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Miroslav Němec
advokát
IČO 018 27 413
Borská 588/13
30100 Plzeň

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Zástupce

JUDr. Daniela Maršálová
advokátka
IČO 168 83 161
Bílková 132/4
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1579/2016 - 8

Praha 30. 9. 2018

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 18. 8. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 6. 12. 2011 zaplacení částky ve výši 47.294 Kč s příslušenstvím a určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 6. 12. 2011 a zaplacení částky ve výši 86.940 Kč s příslušenstvím, takto:

- I. Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 113 04 Praha 1, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku ve výši 3.000 Kč (slovy tři tisíce korun českých) z pojistné smlouvy č. ■ s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 3.000 Kč od 28. 8. 2016 do zaplacení a částku ve výši 1.500 Kč (slovy jeden tisíc pět set korun českých) z pojistné smlouvy č. ■, a to do 3 dnů od právní moci nálezů.
- II. Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.
- III. Instituce, Česká pojišťovna a.s., je povinna zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč (slovy patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra, č. ú. 19-3520001/0710, vedený u České národní banky, var. symbol 15792016, konst. symbol 558, a to do 15 dnů od právní moci nálezů.

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistných smluv o životním pojištění, které uzavřel s Institucí, zejm. pro rozpor se zákonem a pro neurčitost pojistné smlouvy, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatných pojistných smluv se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 6. 12. 2011 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „Životní pojištění PROFI Invest“, s počátkem pojištění dne 1. 2. 2012 a pojistnou dobou 35 let (dále jen „Pojistná smlouva I“), ve které si sjednali investiční životní pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s celkovým měsíčním běžným pojistným ve výši 2.000 Kč. V případě smrti pojištěného (Navrhovatele) se Instituce zavázala vyplatit oprávněné osobě pojistnou částku ve výši 10.000 Kč a kapitálovou hodnotu pojištění a v případě dožití se konce pojistné doby vyplatit Navrhovateli kapitálovou hodnotu pojištění.

Finanční arbitr dále zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 6. 12. 2011 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako „Životní pojištění PROFI Invest“, s počátkem pojištění dne 1. 2. 2012 a pojistnou dobou 47 let (dále jen „Pojistná smlouva II“, společně s Pojistnou smlouvou I též jako „Pojistné smlouvy“), ve které si sjednali investiční životní pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele, s celkovým měsíčním běžným pojistným ve výši 5.700 Kč. V případě smrti pojištěného (Navrhovatele) se Instituce zavázala vyplatit oprávněné osobě pojistnou částku ve výši 10.000 Kč a kapitálovou hodnotu pojištění a v případě dožití se konce pojistné doby vyplatit Navrhovateli kapitálovou hodnotu pojištění.

Pojistné smlouvy obsahují prohlášení pojistníka, že „[j]ako pojistník potvrzují, že jsem při uzavření pojistné smlouvy převzal(a) ŽP-VPP-DIM-0001 a ŽP-DPP-DIM-0003 pro sjednaná pojištění a byl(a) s nimi seznámen(a)“. Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistných smluv nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění ve verzi ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění ve verzi ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

Pojistné smlouvy jsou smlouvami, ve kterých se sjednává pojištění pro případ smrti nebo dožití, tedy smlouvy o životním pojištění ve smyslu § 54 odst. 1 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném ke dni uzavření Pojistných smluv.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel Pojistnou smlouvu I a Pojistnou smlouvu II neuzavřel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak ho definují hmotněprávní předpisy. Finanční arbitr tedy pro účely tohoto řízení považuje Navrhovatele za spotřebitele a může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je pojišťovnou a podle Pojistných smluv i pojistitelem, může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

2. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že Pojistné smlouvy jsou neplatné pro rozpor se zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), protože podřízený pojišťovací zprostředkovatel nevykonával zprostředkovatelskou činnost v souladu s § 21 odst. 1 zákona 38/2004 Sb. o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně

živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů, když nejednal s odbornou péčí a v zájmu Navrhovatele za situace, kdy Navrhovatele nedostatečně, neúplně a zavádějícím způsobem informoval o nabízeném produktu, který prezentoval jako spořicí a neinformoval Navrhovatele o poplatcích spojených s produktem. Navrhovatel tvrdí, že kdyby byl řádně obeznámen s charakterem produktu a zejména s nákladovou složkou pojistného Pojistné smlouvy by neuzavřel. Navrhovatel argumentuje principem důvěry v jednání druhé strany a odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3/06 ze dne 6.11.2007 a rozhodnutí III. ÚS 158/1999 ze dne 11.5.2000.

Navrhovatel dovozuje, že jednání podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele je způsobilé naplnit skutkovou podstatu nekalé obchodní praktiky a Pojistné smlouvy jsou tak absolutně neplatné ve smyslu § 39 zákona č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“).

Navrhovatel tvrdí, že Pojistné smlouvy jsou neplatné pro nezpůsobilost Instituce ji uzavřít, neboť Instituce podle zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů, má vykonávat pojišťovací činnost, která spočívá v převzetí pojistného rizika. Navrhovatel z poměru výše běžného pojistného, sjednané pojistné částky a pojistné doby dovozuje, že Instituce Pojistnými smlouvami pojistné riziko nepřevzala.

Navrhovatel napadá určitost Pojistné smlouvy v části pojištění pro případ smrti nikoliv následkem sebevraždy, neboť z textu Pojistné smlouvy a pojistných podmínek není možné zjistit, v jaké míře Instituce převzala pojistné riziko a zda trvá po celou dobu trvání Pojistné smlouvy. Navrhovatel tvrdí, že Pojistné smlouvy jsou neplatné minimálně v části, v níž je sjednáno pojištění pro případ dožití a smrti v prvních dvou letech pojištění následkem sebevraždy.

Navrhovatel argumentuje, že neměl možnost dostatečně se seznámit s pojistnými podmínkami, tj. se Všeobecnými pojistnými podmínkami a Doplnkovými pojistnými podmínkami, tak jak to předpokládá § 4 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě. Navrhovatel tvrdí, že ke dni podpisu Pojistné smlouvy nebyl seznámen s pojistně technickými zásadami Instituce a neobdržel Přehled poplatků ani Sazebník PROFÍ Invest.

Navrhovatel namítá neurčitost pojmů pojistné, běžné pojistné, rizikové pojistné, kapitálová hodnota a neurčitost ustanovení o nákladech a poplatcích.

Navrhovatel tvrdí, že v důsledku nemožnosti jednoznačně stanovit obsah pojmů počáteční a správní náklady a určit jejich výši, není možné jednoznačně stanovit částku, o kterou se pravidelně snižuje kapitálová hodnota pojištění. Kapitálová hodnota přímo ovlivňuje výpočet pojistného plnění, proto nemožnost určení její hodnoty zapříčiňuje, že rozsah pojistného plnění byl sjednán neurčitě.

Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce neinformovala ani o výši rizikového pojistného za sjednané životní pojištění, přičemž i tato hodnota je významná pro určení výše investiční složky, která bude měsíčně investována dle zvolené investiční strategie.

Navrhovatel argumentuje, že pojistné podmínky neumožňují Navrhovateli určit rozsah pojistného plnění a nemají tak náležitost předvídanou v § 2, § 4 odst. 5 a v § 34 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě.

Navrhovatel shledává pojistné podmínky neurčité ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, a tudíž neplatné, přičemž tato neplatnost pojistných podmínek s ohledem na svoji povahu a význam není oddělitelná od Pojistné smlouvy a způsobuje tak neplatnost Pojistné smlouvy jako celku.

Navrhovatel argumentuje, že námitka promlčení vznesená Institucí je v rozporu s dobrými mravy. Navrhovatel argumentuje, že aplikace institutu promlčení by v daném případě vedla

ke zneužití práva ze strany Instituce v rozporu s § 8 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), které by nemělo požívat právní ochrany

Navrhovatel vznáší námitku promlčení ve vztahu k plněním poskytnutým Navrhovatelí Institucí.

3. Tvrzení Instituce

Instituce odmítá oprávněnost nároku Navrhovatele co do důvodu i výše.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl veškerou smluvní dokumentaci k dispozici před podpisem Pojistné smlouvy a seznámení se s pojistnými podmínkami potvrdil na návrhu Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II. Při jednání o uzavření Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II sepsal podřízený pojišťovací zprostředkovatel s Navrhovatelem protokol o zjištění potřeb zájemce o pojištění. Instituce neměla důvod na základě protokolu pochybovat, že došlo při uzavírání k nějakému nedorozumění. Navrhovatel byl výslovně poučen o možnosti ukončit Pojistné smlouvy do 2 měsíců od sjednání, kterou však nevyužil. Nynější jednání Navrhovatele, kterým se snaží vyvázat ze smluvního vztahu, je podle Instituce v rozporu se zásadou poctivosti v právním styku.

Instituce tvrdí, že na Navrhovatele je nutné nahlížet jako na tzv. průměrného spotřebitele, který je v rozumné míře pozorný a opatrný. Nelze Instituci bez dalšího přičítat neseznámení se Navrhovatele s podmínkami pojištění sjednaného Pojistnou smlouvou I a II, měl-li k tomu možnost.

Instituce odmítá, že jsou Pojistné smlouvy absolutně neplatné a tvrdí, že Pojistné smlouvy sjednala v souladu s právními předpisy a neexistuje žádný důvod, který by zakládal jejich neplatnost. Instituce argumentuje, že součástí pojistného jsou přirozeně i náklady související s Pojistnými smlouvami, jejichž existence vyplývá ze smluvní dokumentace, kterou Navrhovatel při uzavření Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II převzal. Instituce argumentuje, že výše počátečních ani správních nákladů nemá vliv na výši pojistného plnění stanoveného v Pojistných smlouvách. Pokud Navrhovatel nebyl obsah smluvní dokumentace dostatečně jasný, měl možnost klást podřízenému pojišťovacímu zprostředkovateli nebo Instituci dotazy.

Instituce odmítá tvrzení Navrhovatele o tom, že v souvislosti s Pojistnými smlouvami nepřebírá pojistné riziko a nebyla tak způsobilá k právním úkonům. Instituce tvrdí, že si Pojistnými smlouvami sjednala s Navrhovatelem platný závazek poskytnout Navrhovatelí pojistné plnění v případě nahodilé události, tj. smrti nebo dožití, přičemž pojistné plnění je vázáno na hodnotu tzv. podílových jednotek, tedy investičních podílů. Instituce tvrdí, že Navrhovatel věděl, že uzavírá pojistný produkt, znal podmínky pojištění a pojistnou částku, která má vliv na stanovení výše pojistného, si určil sám. Instituce namítá, že po celou dobu trvání Pojistných smluv na sebe přebírá pojistné riziko, tedy že v případě úmrtí pojištěného vyplatí pojistné plnění ve výši sjednané pojistné částky a kapitálové hodnoty k datu oznámení pojistné události a v případě dožití se konce pojištění nese Instituce minimálně riziko likvidity. Instituce odmítá, že by uzavřené Pojistné smlouvy byly v rozporu se zákonem o pojistné smlouvě nebo že došlo k překročení jejího podnikatelského oprávnění. I kdyby však došlo na její straně k překročení licenčního oprávnění, tato skutečnost by sama o sobě nemohla být důvodem neplatnosti Pojistných smluv.

K namítané neplatnosti pro rozpor Pojistných smluv se zákonem o ochraně spotřebitele Instituce argumentuje, že tvrzení Navrhovatele o nabízení spořicího produktu, mis-sellingu či o neinformování o nákladovosti produktu jsou pouze jednostrannými nepodloženými tvrzeními Navrhovatele, které je nutné jako nedůvodné odmítnout. Instituce namítá, že charakter produktu vyplývá již z jeho označení „investiční životní pojištění“ a i ze samotné

smluvní dokumentace. Rovněž Instituce nikdy nedeklarovala zaručenou výnosnost tohoto produktu. Navrhovatel měl možnost využít běžné pojistné ve fondech s garantovanou či vyhlášenou technickou úrokovou mírou. Tvrzení o prezentaci Pojistných smluv jako spořicího produktu je nepodložené.

K tvrzení Navrhovatele o nedostatečném způsobu určení rozsahu pojistného plnění, Instituce argumentuje, že není pravda, že Navrhovatel nemohl dovodit konkrétní rozsah pojistného plnění pro případ pojistné události, neboť byl pravidelně informován výročními dopisy a aktuálními stavy účtu o počtu podílových jednotek.

Instituce namítá, že Navrhovatel neprokázal, že by při uzavření Pojistných smluv postupoval podřízený pojišťovací prostředkovatel v rozporu s požadavkem odborné péče.

K tvrzení Navrhovatele o nemožnosti adekvátního seznámení se smluvní dokumentací, Instituce argumentuje, že Navrhovateli nic nebránilo, aby si k seznámení se s obsahem smluvních ujednání vyžádal před podpisem Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II delší časový prostor. Navrhovatel měl věnovat náležitou pozornost kontraktačnímu procesu, neboť i pro něj je závazná zásada *pacta sunt servanda* a neobstojí tak argument Navrhovatele, že nepochopil, k čemu se zavázal, neboť se příliš nezajímal o obsah smluvní dokumentace.

Instituce vznáší námitku promlčení, a to jak pro neplatnost Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II či jejich částí z jakéhokoliv důvodu, tak do uplatněného nároku na vrácení bezdůvodného obohacení, tak i do jakýchkoli dalších nároků, které by finanční arbitr dovodil. Instituce vznáší rovněž námitku promlčení práva na dovolání se neplatnosti Pojistné smlouvy, práva na náhradu škody, pro případ celkové neplatnosti, pro případ částečné neplatnosti Pojistných smluv vztahující se k ujednáním o nákladech a poplatcích ve vztahu k počátečním nákladům a správním poplatkům.

4. Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale smírného řešení sporu se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout. Instituce v reakci na výzvu Navrhovatele k vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy předložila Navrhovateli návrh na smírné řešení sporu, kdy nabídla Navrhovateli vyplacení částky z Pojistné smlouvy II ve výši 53.820 Kč a náklady právního zastoupení ve výši 8.616 Kč, celkem tedy 62.436 Kč. Toto smírné řešení Navrhovatel nepřijal.

5. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje podklady. Při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy I ve výši 47.294 Kč se zákonným úrokem z prodlení a z neplatné Pojistné smlouvy II ve výši 86.940 Kč se zákonným úrokem z prodlení.

5.1 Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistnou smlouvu I dne 6. 12. 2011 a v ní si sjednali pojistnou dobu 35 let, počátek pojištění ode dne 1. 2. 2012, pojištění pro případ smrti nebo dožití, s měsíčním lhůtním pojistným ve výši 2.000 Kč, pojistnou částku pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a kapitálové hodnoty pojištění, umístění 10% běžného pojistného do fondu dynamický fond fondů „ČP Invest“, 20 % běžného pojistného do fondu korporátních dluhopisů „ČP Invest“, 10 % běžného pojistného do fondu nových ekonomik „ČP Invest“, 30 % běžného pojistného do fondu ropného a energetického průmyslu „ČP Invest“, 30 % běžného pojistného do fondu farmacie a biotechnologie „ČP Invest“ a 100 % mimořádného pojistného do fondu korporátních dluhopisů „ČP Invest“;
- b) Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistnou smlouvu II dne 6. 12. 2011 a v ní si sjednali pojistnou dobu 47 let, počátek pojištění ode dne 1. 2. 2012, pojištění pro případ smrti nebo dožití, s měsíčním lhůtním pojistným ve výši 5.700 Kč, pojistnou částku pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a kapitálové hodnoty pojištění, umístění 10% běžného pojistného do fondu dynamický fond fondů „ČP Invest“, 20 % běžného pojistného do fondu zlatý „ČP Invest“, 10 % běžného pojistného do fondu nových ekonomik „ČP Invest“, 30 % běžného pojistného do fondu ropného a energetického průmyslu „ČP Invest“, 30 % běžného pojistného do fondu farmacie a biotechnologie „ČP Invest“ a 100 % mimořádného pojistného do fondu zlatý „ČP Invest“;
- c) v průběhu trvání pojištění došlo ke změnám výše lhůtního pojistného, a to u Pojistné smlouvy I i Pojistné smlouvy II s účinností od 1. 2. 2014 ke snížení měsíčního pojistného na 500 Kč;
- d) Navrhovatel na základě Pojistné smlouvy I zaplatil Instituci pojistné ve výši 52.500 Kč, Instituce Navrhovateli vyplatila mimořádné výběry z Pojistné smlouvy I ve výši 1.620 Kč dne 1. 4. 2014 a ve výši 3.586 Kč dne 4. 10. 2014, tj. celkem 5.206 Kč;
- e) pojištění založené Pojistnou smlouvou I zaniklo zánikem k datu redukce ke dni 31. 3. 2015 a Instituce v souvislosti se zánikem Pojistné smlouvy I vyplatila Navrhovateli částku ve výši 24.930 Kč;
- f) Navrhovatel na základě Pojistné smlouvy II zaplatil Instituci pojistné ve výši 138.500 Kč
- g) pojištění založené Pojistnou smlouvou II zaniklo zánikem k datu redukce ke dni 31. 10. 2014 a Instituce v souvislosti se zánikem Pojistné smlouvy II vyplatila Navrhovateli částku ve výši 51.360 Kč.

5.2 Rozhodná právní úprava

Navrhovatel a Instituce uzavřeli Pojistné smlouvy za účinnosti zákona o pojistné smlouvě a starého občanského zákoníku.

Podle § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014 a nahradil zákon o pojistné smlouvě i starý občanský zákoník, se tímto zákonem (myšleno novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“, přičemž podle odstavce 3 téhož ustanovení se právní poměry, na které se nevztahuje

odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí činnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy, tedy zákonem o pojistné smlouvě a starým občanským zákoníkem.

Na pojistnou smlouvu obecně, a tedy i na Pojistnou smlouvu I a Pojistnou smlouvu II, je současně nutno nahlížet jako na tzv. absolutní neobchod (absolutní občanskoprávní vztah) a rovněž jako na smlouvu spotřebitelskou, jelikož naplňuje znaky uvedené v ustanovení § 52 starého občanského zákoníku, kdy na jedné straně Pojistných smluv stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Pojistných smluv jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Pojistných smluv nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Finanční arbitr při rozhodování sporu musí na Navrhovatele pohlížet minimálně jako na tzv. průměrného spotřebitele, definice průměrného spotřebitele je explicitně obsažena například v bodu 18 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. 5. 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004. Průměrným spotřebitelem se rozumí spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Shodné pojetí převzal i Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006, nebo v rozhodnutí ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009.

Praktickým projevem spotřebitelské ochrany je pak zejména zákaz tzv. zneužívajících klauzulí, ujednání, která ve smyslu § 56 starého občanského zákoníku zakládají v rozporu s požadavkem dobré víry a k újmě spotřebitele, značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Kritérium posuzování nerovnováhy v právech a povinnostech stran, resp. vážnost jeho aplikace, je pak umocněno tím, že se jedná o adhezní smlouvu, tedy o smlouvu spadající do kategorie smluv, kterou typizuje skutečnost, že obsah práv a povinností právního vztahu není dán vyjednáváním stran, ale záměrem, vůlí smluvní strany v postavení dodavatele.

5.3 Rozhodná smluvní úprava

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel neměl před podpisem Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II k dispozici všechny potřebné dokumenty a nemohl si je tedy řádně prostudovat, případně že by nemohl podpis Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II odložit o dobu k jejich prostudování potřebnou. Naopak, i sám Navrhovatel potvrdil, že před podpisem Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky obdržel.

Právní vztah založený Pojistnými smlouvami se tedy řídí Pojistnou smlouvou I a Pojistnou smlouvou II, Všeobecnými pojistnými podmínkami a Doplňkovými pojistnými podmínkami.

5.4 Návrh na určení vs. návrh na plnění

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu

tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou – při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“

Rovněž v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, Nejvyšší soud dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

Protože samotný návrh na plnění v posuzovaném případě řeší celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného za celou dobu trvání smluvního vztahu), neboť pojištění založená Pojistnou smlouvou I a Pojistnou smlouvou II skončila a smluvní strany z nich nejsou již navzájem zavázány, např. k placení pojistného a plnění v případě pojistné události, má finanční arbitr za to, že není dán právní zájem na tom, aby finanční arbitr určil autoritativním výrokem, že Pojistná smlouva I a Pojistná smlouva II jsou neplatné.

Otázka určení neplatnosti Pojistných smluv je v posuzovaném případě pouze předběžnou otázkou, která je z odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra patrná.

5.5 Posouzení platnosti Pojistných smluv

5.5.1 Ujednání o počátečních a správních nákladech

Finanční arbitr posuzoval, zda smluvní ujednání Doplňkových pojistných podmínek o strhávání nákladů jsou určitá ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku, podle kterého platí, že „*[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.*“

Finanční arbitr z vyjádření Instituce a jí předložených podkladů zjistil, že Instituce odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění u Pojistné smlouvy I správní náklady od 1. 2. 2012 do 31. 1. 2014 ve výši 180,39 Kč a od 1. 2. 2014 do 31. 3. 2015 ve výši 45,39 Kč a počáteční náklady ve výši 89,42 Kč. U Pojistné smlouvy II Instituce odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění správní náklady od 1. 2. 2012 do 31. 1. 2014 ve výši 513,28 Kč a od 1. 2. 2014 do 31. 3. 2015 ve výši 45,28 Kč a počáteční náklady ve výši 241,14 Kč

Podle čl. 1 bodu 3.1 Doplňkových pojistných podmínek platí, že „*3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého účtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele.*“

Podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě musí mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění). Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 32 Odo 1242/2005, že „*[j]de-li o právní úkon, pro který je stanovena pod sankcí neplatnosti písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán.*“

Všechna ujednání Pojistných smluv tedy musí být písemná a zaznamenaná určitě a srozumitelně. Určitost je chápána jako kvalita obsahu právního úkonu (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1122/2010: „*Určitost představuje kvalitu obsahu právního úkonu; právní úkon je neurčitý, jestliže se jednajícím nezdařilo jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlénout ani za použití výkladových pravidel*“).

Právní úkon není neurčitý, lze-li jeho obsah vyložit výkladem, viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005: „*[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit.*“

Z Doplňkových pojistných podmínek však není ani výkladem seznatelná reálná výše ani způsob, který by vedl ke stanovení poměrné výše nákladů k placenému běžnému měsíčnímu pojistnému, které Instituce Navrhovateli strhává. Doplňkové pojistné podmínky nejsou doplněny žádným dalším ujednáním, které by upřesňovalo výši počátečních a správních nákladů.

Z Doplňkových pojistných podmínek vyplývá, že Instituce uplatňuje na vrub Navrhovatele jisté náklady, ty však nelze v rámci smluvního textu v žádné podobě identifikovat, resp. individualizovat, a nelze tudíž ani určit výši těchto počátečních nákladů a jiných nákladů, a to ani přibližně, což potenciálně vede k absurdnímu důsledku stržení např. každého celého běžného pojistného.

Je pak právně irelevantní vzhledem k posuzování platnosti strhávání počátečních a správních nákladů, že se Navrhovatel a Instituce Pojistnou smlouvou I a II po určitou dobu

řídili. Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 22 Cdo 910/98, že „[p]latné právo neumožňuje zpětné zhojení vad právních úkonů absolutně neplatných (konvalidaci).“

Přístup a závěry finančního arbitra jsou též v souladu se závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. 32 Cdo 661/2008, kde v tomto sporu podle článku X, bod 2.6 leasingové smlouvy v případě úplného zničení nebo odcizení předmětu leasingu náležely žalobkyni (leasingové společnosti) mj. „odúročené finanční služby“. Smlouva samotná ani obchodní podmínky však nestanovily, jakým způsobem má být odúročení finanční služby provedeno, pojem finanční služby nedefinují, tento pojem není uveden ani ve splátkovém kalendáři. Soud prvního stupně proto došel k závěru, že ujednání obsažené v článku X, bod 2.6 obchodních podmínek, které jsou nedílnou součástí smlouvy mezi účastníky uzavřené (podle jejíhož obsahu vztahy mezi účastníky posuzoval), je absolutně neplatné podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku. Nejvyšší soud tento názor potvrdil následovně: „S ohledem na skutková zjištění soudy učiněná vztahující se k obsahu smlouvy a obchodních podmínek i splátkového kalendáře jako jejích součástí považuje dovolací soud za správný závěr o neurčitosti pojmu "odúročená finanční služba" a s tím související závěr o neplatnosti příslušné části článku X. bod 2.6. smlouvy podle § 37 odst. 1 obč. zák.“

Ujednání o strhávání počátečních a správních nákladů v čl. 1 bodu 3.1 Doplňkových pojistných podmínek je s ohledem na výše uvedené neurčité a podle § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatné.

5.5.2 Ujednání o rizikovém pojistném

Čl. 1 bod 1.6. a 1.7. Doplňkových pojistných podmínek upravuje rizikové pojistné takto: „1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistné technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného.“

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Instituce odečítala měsíčně z kapitálové hodnoty pojištění u Pojistné smlouvy I rizikové pojistné ve výši 0,83 Kč až 0,94 Kč za pojištění smrti a u Pojistné smlouvy II rizikové pojistné ve výši 0,83 Kč až 0,92 Kč za pojištění smrti.

V Pojistných smlouvách ani v Doplňkových pojistných podmínkách nebo jiných smluvních dokumentech, které tvoří součást Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II, přitom není sjednána výše rizikového pojistného, které si Instituce strhává na pojištění smrti (tj. výše, v jaké Instituce rizikové pojistné strhávala, nemá jakoukoliv oporu ve sjednané Pojistné smlouvě I a Pojistné smlouvě II).

Ujednání čl. 1 bodu 1.6. a 1.7. Doplňkových pojistných podmínek považuje finanční arbitr za neplatné z důvodu neurčitosti ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a finanční arbitr odkazuje na důvody, kvůli kterým shledal neplatnost ujednání o počátečních a správních nákladech

5.5.3 Ujednání o odkupném

Podle čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek platí, že „[v]ýši odkupného pojistitel stanoví podle pojistné technických zásad.“

Ustanovení § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě přitom stanoví, že „[p]ro účely tohoto zákona se rozumí odkupným část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako

technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění“.

Finanční arbitr chápe výše uvedené ustanovení zákona o pojistné smlouvě jako povinnost Instituce jako odborníka spočítat v případě ukončení smlouvy konkrétní výši odkupného. To však neznamená, že by Instituce s Navrhovatelem neměla povinnost si soukromoprávně sjednat, jak Instituce výši odkupného vypočte např. tzv. odkupným koeficientem (x % kapitálové hodnoty pojistné smlouvy atd.). Toto ustanovení je spíše veřejnoprávního charakteru a míří na skutečnost, že pojišťovna musí mít výši odkupného nastavenou v souladu s pojistně matematickými metodami, tj. aby výše odkupného neohrožovala pojistný kmen atd.

Finanční arbitr vymezení odkupného pouze odkazem ve Všeobecných pojistných podmínkách na pojistně technické zásady bez dalšího, se kterými se navíc pojistník, v tomto případě Navrhovatel, neměl možnost před uzavřením Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II seznámit, a které nejsou její součástí, nepovažuje za dostatečně určité ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku a ujednání čl. 8 odst. 3 Všeobecných pojistných podmínek je tedy neplatné.

5.5.4 Podstatné náležitosti Pojistné smlouvy

Podle § 2 zákona o pojistné smlouvě platí, že *„[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“*

Podstatnou náležitostí pojistné smlouvy je tedy jednak závazek pojistitele *„v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění“* a proti tomu závazek pojistníka platit pojistné.

Další náležitosti pojistné smlouvy upravuje § 4 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě, a to že *„[p]ojistná smlouva obsahuje vždy a) určení pojistitele a pojistníka, b) určení oprávněné osoby, c) určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové, d) vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události, e) výši pojistného, jeho splatnost a údaj o tom, zda se jedná o pojistné běžné nebo jednorázové, f) vymezení pojistné doby a doby, na kterou byla pojistná smlouva uzavřena, g) v případě pojištění osob, bylo-li dohodnuto, že se oprávněná osoba bude podílet na výnosech pojistitele, způsob, jakým se oprávněná osoba na těchto výnosech bude podílet.“*

Navrhovatel ve svých tvrzeních napadá zejména určitost sjednaného rozsahu pojistného plnění, určitost vymezení pojistného a skutečnost, že Instituce převzala pojistné riziko.

Úpravu pojistného plnění si v Pojistné smlouvě I a II sjednali Navrhovatel a Instituce v čl. 2 bod 1 Doplňkových pojistných podmínek následovně:

„Rozsah nároků: 1.1. Dožije-li se pojištěný dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění, pojistitel vyplatí pojištěnému sjednanou pojistnou částku pro případ dožití, byla-li sjednána při uzavření pojistné smlouvy a kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu konce pojištění. Požádá-li o to pojištěný, pojistitel dohodne s pojištěným namísto jednorázového plnění výplatu doživotního nebo časově omezeného důchodu. Splátka důchodu nesmí činit méně než minimální výše uvedená v Přehledu poplatků.“

1.2. Dojde-li v době trvání pojištění ke smrti pojištěného, nikoli následkem sebevraždy do dvou let trvání pojištění, pojistitel vyplatí oprávněné osobě sjednanou pojistnou částku pro případ smrti a kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli. Bylo-li sjednáno pojištění závažných onemocnění a došlo-li k výplatě pojistného plnění za pojistnou událost z tohoto pojištění, pojistitel vyplatí v případě smrti

pojištěného oprávněné osobě pouze kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.

1.3. Zemře-li pojištěný v prvních dvou letech trvání pojištění následkem sebevraždy, zanikají bez práva na plnění všechna sjednaná pojištění. V takovém případě pojistitel vyplatí oprávněné osobě kapitálovou hodnotu pojištění ve výši stanovené k datu oznámení úmrtí pojistiteli. Není-li pojištěný zároveň pojistníkem, bude kapitálová hodnota pojištění vyplacena pojistníkovi.

1.4. Zemře-li pojištěný ve třetím nebo dalším roce trvání pojištění následkem sebevraždy a neuplynuly-li alespoň dva roky od posledního zvýšení pojistné částky, k němuž došlo z jiného důvodu než v důsledku indexace pojištění, vyplatí pojistitel oprávněné osobě součet nejnižší pojistné částky platné v průběhu dvou let před datem úmrtí pojištěného a kapitálové hodnoty pojištění ve výši stanovené k datu oznámení pojistné události pojistiteli.

1.5. V případě, že smrt pojištěného není pojistnou událostí, vyplatí pojistitel oprávněné osobě část kapitálové hodnoty stanovenou podle pojistně technických zásad pojistitele k datu, kdy se o smrti dozvěděl. Není-li pojištěný zároveň pojistníkem, bude tato částka vyplacena pojistníkovi.“

V Pojistné smlouvě I a pojistné smlouvě II si Navrhovatel sjednal pojistnou částku pro případ smrti 10.000 Kč, rozsah pojistného plnění doplňují Doplňkové pojistné podmínky v čl. 2 bodu 1 tak, že v případě dožití Navrhovatel obdrží kapitálovou hodnotu pojištění a v případě smrti obdrží oprávněná osoba kapitálovou hodnotu pojištění + 10.000 Kč. Pojistné plnění je tedy přímo vázáno na kapitálovou hodnotu pojištění.

Kapitálovou hodnotu definuje bod 2.5 Doplňkových pojistných podmínek takto: „*Kapitálovou hodnotou se rozumí aktuální hodnota pojištění a člení se na kapitálovou hodnotu s garantovanou technickou úrokovou mírou a kapitálovou hodnotu negarantovanou. Kapitálová hodnota se snižuje k 1. dni každého zúčtovacího období o rizikové pojistné za základní pojištění, počáteční a správní náklady a poplatky. Kapitálová hodnota se zvyšuje o zaplacené pojistné. Kapitálová hodnota se může měnit s ohledem na vývoj cen podílových jednotek jednotlivých vnitřních fondů. Dále se kapitálová hodnota může snižovat o mimořádné výběry. ...“*

Pojem „*kapitálová hodnota pojištění*“ je sám o sobě určitý bez ohledu na to, zda Instituce snižovala bez platného právního důvodu kapitálovou hodnotu pojištění. Pojistná smlouva I a II jsou smlouvami o investičním životním pojištění, pro které je typické, že část pojistného je investována do fondů a pojistitel jakkoliv negarantuje výnos fondu, který může být i záporný, tudíž výši pojistného plnění při dožití a též při smrti nelze předem stanovit.

Finanční arbitr tedy považuje pojistné plnění za sjednané dostatečně určitě.

K přenosu pojistného rizika finanční arbitr argumentuje, že Instituce na sebe převzala pojistné riziko výplaty částky 10.000 Kč v případě smrti Navrhovatele. Instituce tak na sebe převzala riziko v části pojištění pro případ smrti.

Investiční životní pojištění je kombinovaný produkt pojištění a investice, z logiky tohoto produktu tedy postačí, převzala-li Instituce pojistné riziko pouze v části produktu.

V Pojistné smlouvě I si Navrhovatel a Instituce sjednali, že „*celkové lhůtní pojistné za základní pojištění a za pojištění s ním sjednaná 2.000 Kč*“, dále jen zaškrtnuta možnost „*pojistník je povinen toto pojistné platit měsíčně.*“ V Pojistné smlouvě II si Navrhovatel a Instituce sjednali, že „*celkové lhůtní pojistné za základní pojištění a za pojištění s ním sjednaná 5.700 Kč*“, dále jen zaškrtnuta možnost „*pojistník je povinen toto pojistné platit*

měsíčně.“. Finanční arbitr tak konstatuje, že pojistné považuje za určitě ujednané ve smyslu § 4 odst. 1 písm. e) zákona o pojistné smlouvě.

Finanční arbitr tak uzavírá, že neshledal neplatnost některé z podstatných náležitostí Pojistné smlouvy I a Pojistné smlouvy II.

5.5.5 Posouzení platnosti Pojistných smluv jako celku

Finanční arbitr dovedl neplatnost ujednání o počátečních, správních nákladech, rizikovém pojistném, odkupném.

Podle § 41 starého občanského zákoníku platí, že „[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.“

K částečné neplatnosti právního úkonu finanční arbitr odkazuje na ustálený přístup Nejvyššího soudu, vyjádřený např. v usnesení ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 1867/2012: *„oddělitelnost' části právního úkonu od ostatního jeho obsahu je třeba vždy dovést výkladem z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo (§ 35 obč. zák.). Neoddělitelnost je tak třeba chápat ve smyslu obsahovém nikoliv reálné neoddělitelnosti; podle zásady favor negotii je pak třeba dávat přednost přístupu, který jinak zachovává ostatní části smlouvy (v projednávaném případě dohodu žalobkyně a žalované o provizi ve výši 5 % z kupní ceny od 7.073.820,- Kč do 7.527.269,- Kč a ve výši 6 % z kupní ceny 7.527.270,- Kč).“*

Při posuzování věci z pohledu oddělitelnosti právního úkonu vyšel finanční arbitr ze zákonné definice pojistné smlouvy v § 2 zákona o pojistné smlouvě, že *„[p]ojistná smlouva je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné.“*

Rozhodný je tak závazek pojistníka platit pojistné a tomu odpovídá závazek pojistitele vyplatit pojistné plnění.

Vůle Instituce vyplatit pojistné plnění v kapitálové hodnotě snížené o náklady a rizikové pojistné byla zásadní při uzavírání Pojistné smlouvy I a II. Finanční arbitr nezjistil, že by cílem, se kterým uzavřela Instituce Pojistnou smlouvu I a II, nebylo poskytnout sjednaný pojistný produkt a nebylo současně realizovat vlastní ekonomickou činnost, nicméně neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném tento účel narušuje a finanční arbitr z toho dovozuje, že Instituce by bez nákladů a rizikového pojistného Pojistnou smlouvu I a Pojistnou smlouvu II neuzavřela, protože by poskytovala pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech, rizikovém pojistném, odkupném nejsou proto ve smyslu § 41 starého občanského zákoníku oddělitelná od ostatních ujednání pojistných podmínek a Pojistná smlouva I a Pojistná smlouva II jsou tudíž neplatné jako celek

5.6 Vydání bezdůvodného obohacení a námitky promlčení

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, že „(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“

Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „*[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal*“.

Instituce se v tomto případě na úkor Navrhovatele bezdůvodně obohatila přijatým pojistným a Navrhovatel vyplacenými mimořádnými výběry a plněním přijatým při skončení pojištění sjednaného Pojistnými smlouvami.

Instituce vnesla v řízení před finančním arbitrem námitku promlčení pro vydání bezdůvodného obohacení pro případ neplatnosti Pojistných smluv. Námitku promlčení ve vztahu k plněním poskytnutým Navrhovateli Institucí vnesl v řízení před finančním arbitrem rovněž Navrhovatel.

Návrh na zahájení řízení podal Navrhovatel k finančnímu arbitrovi dne 18. 8. 2016. Podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem se podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 112 starého občanského zákoníku staví promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Z § 112 starého občanského zákoníku vyplývá, že ke stavení promlčecí doby dochází pouze přímým uplatněním práva, jež se promlčuje. V posuzovaném případě vystupuje Navrhovatel jako věřitel z bezdůvodného obohacení Instituce ve vztahu k pojistnému, placenému Instituci na základě neplatných Pojistných smluv, a Instituce vystupuje jako věřitel ve vztahu k Navrhovateli poskytnutým mimořádným výběrům a plnění vyplacenému při skončení pojištění sjednaného Pojistnými smlouvami.

Jak vyplývá z § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, řízení před finančním arbitrem může zahájit, a uplatnit tak účinky zahájení řízení podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, pouze Navrhovatel. Jinak řečeno promlčecí doba se zahájením řízení Institucí nestaví.

Jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005, ve kterém soud judikoval, že „*[v]ěřitel může uplatnit své právo proti dlužníkovi u soudu nejen podáním žaloby na plnění (§ 79 o. s. ř.), ale v řízení vedeném dlužníkem proti němu i podáním vzájemné žaloby (§ 97 odst. 1 o. s. ř.) a rovněž tzv. kompenzační námitkou, tedy projevem, jímž uplatňuje svou pohledávku k započtení proti pohledávce žalobce (§ 98 o. s. ř.). Od okamžiku, kdy bylo právo takto v řízení uplatněno, promlčecí doba až do skončení řízení neběží; po jeho skončení pak její běh pokračuje*“, promlčecí doba se může věřiteli stavět i uplatněním kompenzační námitky. Instituce však v řízení kompenzační námitku vůči Navrhovateli neuplatnila, a tak ani tímto úkonem nepřerušila běh promlčecí doby svého práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného plnění je podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku dvouletá, když platí, že „*[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil*“.

Objektivní promlčecí doba je podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tříletá, resp. desetiletá při úmyslném bezdůvodném obohacení, když platí, že „*[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo*“.

Pokud jde o vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby, pak odkazuje finanční arbitr na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu, že „*[v]e vzájemném vztahu subjektivní a objektivní promlčecí doby se právo promlčí uplynutím jedné z nich i tehdy, běží-li ještě druhá promlčecí doba*“ (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 28 Cdo 3977/2007).

Stran počátku běhu subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení Nejvyšší soud konstantně judikuje, že „*[z] hlediska posouzení počátku běhu dvouleté*

subjektivní promlčecí doby podle § 107 odst. 1 obč. zák. je tedy rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro začátek běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení se vyžaduje skutečná (prokázaná) a nikoli jen předpokládaná vědomost oprávněného. K tomu dochází tehdy, kdy oprávněný zjistí takové skutkové okolnosti, které mu umožní uplatnit jeho právo žalobou u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je pak rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí takové okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005).

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil dřívější vědomost Navrhovatele o bezdůvodném obohacení Instituce než ke dni ukončení Pojistné smlouvy I s výplatou odkupného ve výši 24.930 Kč dne 31. 10. 2014 a Pojistné smlouvy II dne 31. 3. 2015 s výplatou odkupného ve výši 51.360 Kč. V tomto okamžiku Navrhovatel věděl, kolik na pojistném zaplatil a kolik mu Instituce vyplatila na odkupném, současně Navrhovatel věděl, proti komu případnou žalobu směřovat, protože byl ve smluvním vztahu pouze s Institucí, které pravidelně hradil platby pojistného.

Jelikož od ukončení Pojistných smluv (tedy od okamžiku počátku plynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení) neuplynula do zahájení řízení před finančním arbitrem doba dvou let, použije se pro posouzení promlčení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení objektivní tříletá lhůta, což znamená, že mezní datum rozhodné pro promlčení vydání bezdůvodného obohacení je den 18. 8. 2013, tj. tři roky před podáním návrhu na zahájení řízení k finančnímu arbitrovi. Objektivní promlčecí doba začala běžet faktickým zaplacením každého běžného pojistného. Pojistné, které Navrhovatel zaplatil před datem 18. 8. 2013 je promlčené, pojistné zaplacené po tomto datu je z hlediska vydání bezdůvodného obohacení nepromlčené.

Pokud by se Instituce měla bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele úmyslně, počítala by se místo objektivní tříleté promlčecí lhůty promlčecí lhůta desetiletá. Otázku prokazování úmyslu u bezdůvodného obohacení řešil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, ve kterém vyslovil závěr, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování Nejvyšší soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázaná.*“

O úmyslné bezdůvodné obohacení na straně Instituce by tedy šlo v případě, že by věděla nebo byla alespoň srozuměna s tím, že přijímáním běžného pojistného od Navrhovatele se bezdůvodně obohacuje. Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Instituce nebyla přesvědčena o platnosti Pojistné smlouvy I a II nebo že by Instituce měla úmysl bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Finanční arbitr nemůže pro posouzení promlčení v tomto případě desetiletou promlčecí dobu použít.

K námitce promlčení v rozporu s dobrými mravy Nejvyšší soud judikoval ve svém rozhodnutí ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2593/2011, že „*[u]plnění námitky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby ničím nezavinil, a vůči němuž*

by za takové situace zánik nároku v důsledku promlčení byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. O jednání vykazující znaky přímého úmyslu poškodit druhého účastníka by ovšem nebylo možno uvažovat z okolností a důvodů, z nichž je vznik uplatněného nároku dovozován, nýbrž jen z konkrétních okolností, za nichž byla námitka promlčení tohoto nároku uplatněna. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2905/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 33 Odo 561/2006)“.

Z předložených podkladů finanční arbitr nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele došlo vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení.

Jestliže Navrhovatel k rozporu námítky promlčení argumentuje zejména porušením povinností na straně Instituce a poukazuje na skutečnosti, že Instituce vypracovala Pojistné smlouvy s vadami způsobujícími jejich neplatnost, jedná se o vylíčení skutkového základu podaného návrhu, nikoli však o popis zvláštních okolností navozujících rozpor námítky promlčení s dobrými mravy.

Nelze přisvědčit ani argumentu Navrhovatele, že mimořádná intenzita okolností prokazující úmysl Instituce poškodit Navrhovatele vyplývá z množství smluv, které Instituce uzavřela nebo systematickosti toho, jakým způsobem smlouvy uzavírá. Mimořádná míra intenzity by se musela vztahovat ke konkrétním okolnostem vyplývajícím z konkrétní pojistné smlouvy vůči jejím smluvním stranám, nikoli navenek vůči jiným klientům Instituce bez ohledu na jejich počet. Ze stejného důvodu nelze ani přisvědčit námitce Navrhovatele, že s ohledem na množství poškozených klientů je námitka promlčení ze strany Instituce zjevným zneužitím práva.

Protože finanční arbitr posoudil námitku promlčení, kterou vznesla Instituce, jako důvodnou, zabýval se pouze tím, jakou částku zaplatil Navrhovatel na pojistném na životní pojištění po datu 18. 8. 2013. Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel na Pojistnou smlouvu I v období od 18. 8. 2013 do 31. 3. 2015 (tedy do konce pojištění) uhradil pojistné dne 14. 10. 2014 ve výši 3.000 Kč. Na Pojistnou smlouvu II uhradil Navrhovatel v období od 18. 8. 2013 do 31. 10. 2014 (tedy do konce pojištění) pojistné dne 18. 7. 2014 ve výši 1.500 Kč.

Finanční arbitr současně zjistil, že i námitka promlčení vznesená Navrhovatelem je důvodná, když se Instituci ke dni vydání tohoto rozhodnutí promlčely všechny mimořádné výběry poskytnuté Navrhovateli i plnění poskytnuté Institucí Navrhovateli při skončení pojištění sjednaného Pojistnými smlouvami, neboť poslední z nich Instituce vyplatila na základě Pojistné smlouvy I dne 7. 5. 2015 a na základě Pojistné smlouvy II dne 9. 12. 2014 a podle § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku tak promlčecí doba k těmto poskytnutým plněním uplynula za tři roky od jejich poskytnutí, tj. dne 9. 12. 2017 a 7. 5. 2018. Finanční arbitr současně nezjistil, že by námitka promlčení vznesená Navrhovatelem v rámci námitkového řízení byla bezdůvodná ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2706/2016 nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2836/2015, neboť skutkový stav zjištěný v řízení o nálezů umožňuje najisto postavit délku objektivní promlčecí doby práva Instituce na vydání bezdůvodného obohacení.

S ohledem na tyto skutečnosti, zejména s přihlédnutím k námitkám promlčení vzneseným jak Institucí, tak Navrhovatelem, finanční arbitr uzavírá, že shledal bezdůvodné obohacení z neplatných Pojistných smluv na straně Instituce, a proto je Instituce povinna vydat

Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 3.000 Kč z Pojistné smlouvy I a ve výši 1.500 Kč z Pojistné smlouvy II.

5.7 Úrok z prodlení

Podle § 517 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“.

Právo požadovat úroky z prodlení vyplývá přímo ze zákona a jediným předpokladem, který pro vznik tohoto práva starý občanský zákoník v § 517 odst. 1 vyžaduje, je, aby byl dlužník s plněním svého dluhu v prodlení, protože platí, že „[d]lužník, který svůj dluh řádně a včas nesplní, je v prodlení. [...]“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, dovodil, že „[b]ezdůvodné obohacení tedy představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal. Jestliže tento dluh (povinnost vydat bezdůvodné obohacení) nespočívá v povinnosti vydat věc, nýbrž v povinnosti platební, je nepochybné, že jde o dluh peněžitý, s jehož řádným a včasným nesplněním spojuje ustanovení § 517 obč. zák. nepříznivý důsledek vzniku prodlení na straně dlužníka s právem věřitele požadovat vedle plnění i úroky z prodlení.“

K otázce splatnosti bezdůvodného obohacení zaujímá Nejvyšší soud konstantní stanovisko, že „bezdůvodné obohacení představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal, přičemž bezdůvodné obohacení patří mezi nároky, u nichž není zákonnou úpravou stanovena splatnost pohledávek vzniklých z tohoto právního titulu, doba plnění je u nich obvykle vázána na výzvu věřitele podle § 563 obč. zák., teprve výzvou k plnění se dluh stává splatným a dlužník je povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán.“ (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. 28 Cdo 4260/2009).

Finanční arbitr zjistil, že první výzvu k vydání bezdůvodného obohacení z Pojistných smluv ve smyslu § 563 starého občanského zákoníku učinil Navrhovatel v okamžiku, kdy dopisy datovanými ke dni 23. 6. 2016 vyzval Instituci k nápravě a žádal „vydání bezdůvodného obohacení ve výši 47.294,- Kč ... a dále zaplacení nákladů právního zastoupení ve výši 8.034,- Kč na účet právního zástupce... to vše do 30 ti dnů od doručení tohoto podání“ a „vydání bezdůvodného obohacení ve výši 86.940,- Kč ... a dále zaplacení nákladů právního zastoupení ve výši 11.810,- Kč na účet právního zástupce... to vše do 30 ti dnů od doručení tohoto podání“. Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil, k jakému datu byly tyto dopisy doručeny do dispoziční sféry Instituce. Finanční arbitr má pouze za prokázané, že Instituce na uvedené dopisy Navrhovatele odpověděla přípisem ze dne 28. 7. 2016, ve kterém nabídla Navrhovateli vyplatit částku 53.820 Kč v souvislosti s Pojistnou smlouvou II a částku 8.616 Kč na náklady právního zastoupení za předpokladu podpisu dohody o narovnání, kterou Navrhovatel nepřijal.

Finanční arbitr jednání Instituce, která Navrhovateli předložila písemnou dohodu o narovnání a jejímž podpisem podmiňovala výplatu plnění, s ohledem na skutečnost, že podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě má být pojistná smlouva písemná, tj. i ukončení pojistné smlouvy by mělo být písemné, a s ohledem na skutečnost, že finanční arbitr v nálezu přiznává z Pojistné smlouvy II Navrhovateli méně, než mu nabídla plnit Instituce, nepovažuje v daném případě za jednání, které by vyžadovalo jednání Navrhovatele nad rámec součinnosti, kterou má poskytovat věřitel resp. Navrhovatel při vydání bezdůvodného obohacení.

Podle § 522 starého občanského zákoníku platí, že „[v]ěřitel je v prodlení, jestliže nepřijal řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl v době plnění součinnost potřebnou ke splnění dluhu. V takových případech je věřitel zejména povinen nahradit dlužníkovi náklady, které mu tím vznikly. Dále na něj přechází nebezpečí nahodilé zkázy věci. Kromě toho je dlužník oprávněn žádat od věřitele náhradu jiných škod způsobených mu prodlením, lze-li věřiteli přičítat zavinění.“ Podle § 523 starého občanského zákoníku platí, že „[z]a dobu věřitelova prodlení není dlužník povinen platit úroky.“

Finanční arbitr má tedy, za to, že Navrhovateli nepřísluší úroky z prodlení z částky 1.500 Kč z Pojistné smlouvy II, neboť částku, kterou mu nyní finanční arbitr přiznává nálezem, mohl obdržet v červenci 2016, kdyby Instituci poskytl součinnost.

Ve vztahu k Pojistné smlouvě I finanční arbitr dovozuje, že splatnost ve výzvě k nápravě domáhaného bezdůvodného obohacení nastala 30 dní ode dne následujícím po 28. 7. 2016, (datum odpovědi Instituce). Instituce se tedy dostala do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení dne 28. 8. 2016.

Úprava výše úroků z prodlení, příp. poplatku z prodlení je kogentní povahy, což znamená, že se nelze od ní odchýlit (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze 17. 3. 2005, sp. zn. 33 Odo 1117/2003: „Ustanovení § 517 odst. 2, věta za středníkem, obč. zák. účastníkům dohodu o jiné výši úroku z prodlení výslovně nezakazuje, nemožnost přijetí odchýlné smluvní úpravy však vyplývá z povahy tohoto ustanovení. Uvádí-li se v něm, že „výši úroku z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“, nenechává gramatický výklad tohoto ustanovení prostor pro úvahy, zda lze výši úroku z prodlení či poplatku z prodlení stanovit jinak, tedy ani dohodou účastníků.“).

Jelikož úroky z prodlení jsou podle § 121 odst. 3 starého občanského zákoníku příslušenstvím pohledávky, mají akcesorickou povahu a sledují tedy osud hlavní pohledávky. Právní vztah z úroků z prodlení je zároveň vedlejším (akcesorickým) závazkovým vztahem, neboť pojmově může vzniknout jen, pokud byl založen hlavní závazkový vztah, od kterého se vztah z úroků odvíjí. V projednaném případě to znamená, že promlčení části nároku má vliv na právo na úroky z prodlení. Judikatura Nejvyššího soud k této otázce zaujímá stejné stanovisko: „[p]ovinnost platit úroky a úroky z prodlení nemůže trvat déle, než trvá závazek hlavní. Splněním dluhu (závazku) nebo jeho zánikem z jiného důvodu zaniká (končí) také povinnost platit úroky a úroky z prodlení jako vedlejší (akcesorický) závazkový právní vztah; zůstává tu jen povinnost zaplatit dospělé úroky a úroky z prodlení. Dojde-li k promlčení hlavního závazkového právního vztahu, nemůže se takový právní následek uplynutí času nevztahovat k závazku vedlejšímu (akcesorickému). I když promlčení úroků běží (může běžet) samostatně, je - jak vyplývá z výše uvedeného - nepochybné, že se promlčí, dojde-li k promlčení závazku dlužníka vrátit z důvodu úvěru poskytnuté peněžní prostředky, ledaže by byla jen ohledně nich promlčecí doba stavena nebo přetržena“ (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2007, sp. zn. 21 Cdo 761/2007).

Povinnost Instituce platit úroky z prodlení se tak vztahuje jen k nepromlčené části bezdůvodného obohacení. Navrhovatel doložil nepromlčenou platbu pojistného z Pojistné smlouvy I ve výši 3.000 Kč k 14. 10. 2014.

Výši zákonného úroku z prodlení upravuje s účinností od 1. 1. 2014 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ze dne 16. října 2013, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob (dále jen „Nařízení o výši úroků z prodlení“). Vztah mezi tímto nařízením a předchozím nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ze dne 8. června 1994, kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle starého občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, ve znění změnového nařízení č. 180/2013, ze dne 26. 6. 2013,

upravuje § 19 odst. 1 Nařízení o výši úroků z prodlení, které stanoví, že „[v]ýše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení.“

Podle § 2 Nařízení o výši úroků z prodlení platí, že [v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.

Prvním dnem kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení vztahujícímu se k částce 86.000 Kč (28. 8. 2016, tj. v kalendářním pololetí od 1. 7. 2016 do 31. 12. 2016), byl den 1. 7. 2016. Výše repo sazby stanovené Českou národní bankou k tomuto datu byla 0,05 %. Výše úroků z prodlení je tedy ročně 8,05% (0,05 + 8 procentních bodů). Finanční arbitr tak na základě výše uvedeného shledává, že Navrhovateli z Pojistné smlouvy I přísluší úrok z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 3.000 Kč od 28. 8. 2016 do zaplacení.

6. K výrokům nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení dovodil, že Pojistná smlouva I a Pojistná smlouva II jsou neplatné jako celek, protože jsou neplatná ujednání o počátečních, správních nákladech, rizikovém pojistném, odkupném a tato ujednání nejsou oddělitelná od dalších ujednání Pojistných smluv.

Finanční arbitr dále shledal, že se Instituce z neplatných Pojistných smluv bezdůvodně obohatila, a rozhodl o tom, že je povinna Navrhovateli vydat toto bezdůvodné obohacení ve výši 3.000 Kč z Pojistné smlouvy I a 1.500 Kč z Pojistné smlouvy II. Současně finanční arbitr přiznal Navrhovateli z Pojistné smlouvy I úrok z prodlení. Finanční arbitr nepřiznal Navrhovateli úrok z prodlení z Pojistné smlouvy II, protože byl sám v prodlení s převzetím plnění od Instituce. Ve zbytku finanční arbitr návrh Navrhovatele zamítl.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce fcmxkdt
Instituce – datová schránka zástupce fk5gxch

